

REVISTA POLITICĂ.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an 5 fl., pe jumătate de an 2 fl. 50 cr.; pentru România și alte țări pe an 14 lei, pe jumătate de an 7 lei. — Anunțurile coaste: un șir petiț sau locul acestuia prima dată 6 cr., a doua 9 cr., eară a treia oară 12 cr. — Un număr coastă 22 cr.

Abonamentele și anunțurile se trimit la redacțiune. — Anunțuri primesce și tipografia lui R. Eckhardt în Cernăuț. Abonenții din România, pentru înlesnire, pot trimite abonamentul și la librăria Socec & Comp. în București. — Manuscrisurile și corespondențele se trimit la redacțiune. — Scrisori nefrancate nu se primesc. — Manuscrisuri nu se inapoiază.

Ese la 1 și la 15 a fie-cărei luni.

Suceava, 23 Februarie 1891.

Prin 12 ani am trăit în orbie încreșându-ne în formele goale ale sistemului politic introdus de ministerul contelui Taaffe. Am sprijinit cu supunere și fără șovăire politica sa în convingerea, că de oare ce a proclamat de scopul său principal împăcarea naționalităților, vor fi considerate și interesele poporului nostru uitat de Dumnezeu și de toată lumea. Am ambalat căile lui ca omul ce se uită la ceriu și împiedecându-se de o piatră își rupe capul.

Cu privirile țintite la Viena, plini de nădejdea prostului să vedem realizarea dorințelor noastre isvorite din programul proclamat de guvern, nu am băgat de seamă, că aici în țeară, la noi a casă, merg trebile mai rău de cât ori și când. Patentul imperial cu care s'a disolvat camera deputaților indemnându-ne să gândim la rodul politicei noastre, ne-a pus în vedere sterilitatea ei, așa că trebuie să ne fie rușine, cum ne-am putut noi atâta vreme înșala pre noi înșine, de oare ce dacă am fi deschis numai puțin ochii și am fi voit să vedem, am fi trebuit să ajungem la convingerea că suntem tractați ca niște slugi desprețuite, carile au să asculte poruncile stăpânului fără să aibă dreptul a dice un cuvânt.

Am susținut politica guvernului uitând de noi înșine, și ca recompensă guvernul nu ne-a băgat în seamă. Congresul bisericei noastre nu s'a convocat, deși au trecut ani decând ministerul de culte studiază organizațiunea lui.

Prin închiderea frontierei față de România am dat economicește înapoi; nu s'a făcut nimic

însă, pentru a afla pentru noi alte isvoare de câstig; în alte țări se regulează riurile; se fac școli de meserie se sprijineste industria casnică, la noi se introduce măsuri, carile ca controlă obligatorie a rimătorilor răpesc chiar populațiunii celei mai sărace mijloacele, cu carile își poate acoperi trebuințele de existență. Limba noastră a rămas tot astfel de desconsiderată cum a fost. Prin atitudinea noastră puțin conștiută am provocat ivirea chestiunii rutene, de care se va folosi guvernul, precum a început deja a face, pentru ca să rămănem sub orice condițiune la dispozițiunea sa. Ce trebuie să ne supere însă mai mult este că la alegerile aceste vom pierde prin ingerința guvernului cel puțin done mandate pentru camera deputaților. Este timpul cel mai de pe urmă, ca să cugetăm ce voim, ce putem ajunge și să alegem o cale, pe carea deși nu vom dobândi, ce aspirăm, dară cel puțin ne vom păstra demnitatea națională.

Societatea politică „Concordia” a trimis cu privire la alegerile viitoare următoarele proclamațiuni alegătorilor:

Concetățeni alegători!

Cu prea înalta patentă din 23 Ianuarie 1891 a Maiestății Sale Prealuminatului nostru Împărat și Duce s'a disolvat Camera deputaților a Senatului imperial.

Alegerile pentru noul parlament sânt escrise acum, și anume pentru ținuturile rurale pe ziua de 2 Mart, pentru cele orășenesci pe ziua de 4 Mart, iar pentru colegiul proprietarilor mari pe ziua de 7 Mart 1891 st. n.

A sosit deci timpul ca poporul nostru să se

folosească iarăși de dreptul său politic de a-și alege deputații pentru Senatul imperial: deputați care în înțelesul constituțiunii, să fie reprezentanții adevărați ai țerii; ai intereselor și dorințelor poporului; deputați dela care, în înțelesul declarațiunii autoritative publicate împreună cu prea înalta patentă împărătească, se cere ca să fie bărbați însuflețiți de patriotism, cu pricepere pentru cerințele timpului, pentru ca în unire cu elementele moderate neabătuti să lucreze pentru binele împărăției, al țerii și poporului său.

Cât despre dorințele îndreptățite ale poporului nostru din Bucovina, ele sunt mai ales următoarele:

1. Păstrarea individualității istoric-politice a țerii pe baza legii fundamentale de stat din 21 Decembrie 1867, susținându-se neclintită autonomia ei.

2. Desvoltarea culturală-națională, mai ales prin înmulțirea suficientă a școalelor populare, prin înființarea de institute de cultură corespunzătoare trebuințelor factice ale poporului nostru, prin întrebuințarea limbei poporului în toate afacerile sale cu autoritățile administrative și judecătorești ș. a.

3. Asigurarea și cultivarea intereselor sante ale bisericii noastre ortodoxe resăritene în înțelesul articolului XV al legii fundamentale de stat din 21 Decembrie 1867, mai ales prin activarea Congresului bisericesc și prin regularea referințelor dintre biserica ortodoxă resăriteană și stat.

4. Prosperarea economică a țerii prin desărcinarea de avansele statului pentru rescumpărarea pământurilor, cum și prin mijlocirea de credite în favoarea agriculturii și industriei și mai ales prin încheierea convențiunii comerciale cu România ș. a.

5. Cultivarea bunei înțelegeri între conlocuitorii pământeni ai țerii.

Societatea politică „Concordia“, ca organ autorizat a respica în general dorințele poporului nostru și pretensiunile lui îndreptățite, formulând dorințele enumerate, apelează. Concetățeni alegători, la patriotismul și conștiința Voastră, ca să încredințați mandatul de deputat pentru Senatul imperial numai acelor bărbați care au dat dovezi că au o inimă simțitoare pentru poporul nostru, bărbați care știu apretui dorințele lui sus arătate și vor sta cu seriozitate cuvenită pentru realizarea lor; bărbați dela care se poate accepta că vor corespunde cu vrednicie încrederii ce poporul o pune în ei, desvoltând o activitate rodnică întru binele și sporirea împărăției, a țerii și poporului nostru.

Cernăuț, în Faur 1891.

Onoraților alegători!

D-Voastre aveți să vă stringeți cu toții Luni, în 28 Faur (2 Martie) 1891, în târg la căpitănie, ca să vă alegeți deputatul ce ar avea să stea pentru voi și pentru țară în Senatul imperial din Viena.

Ce-i Senatul imperial? Senatul imperial este în împărăția Impăratului nostru tocmai aceea ce este Comitetul sătesc într'un sat la noi. Dacă în Comitetul sătesc sunt deputați harnici, cuminți, cu dreptate și stau pentru sat, apoi toate trebile satului se deapănă bine, și satul nu cade, stă în picioare, eară dacă deputații sătesci sunt oameni nepricepuți ori rēi și nu le pasă de sat, nici nu trag pentru dēnsul, apoi satul o duce rēu și mulți îl încalică. Așa-i și în împărăție.

Precum în sat aveți dreptul ca să alegeți deputați după buna chibzuința D-voastră, și nemene nu are dreptul de a vă porunci ca să alegeți pe acela sau acela, și nici nu vă poate opri ca să nu alegeți pe acela care vi se pare ca cel mai potrivit și mai bun, așa și alegerea deputaților pentru Senatul imperial este slobodă, adecă nimene nu poate nici opri și nici porunci a alege pe unul sau altul, căci chiar legiile împărătești ne dau dreptul de a alege slobod după buna chibzuința noastră, și înaltul guvern a și dat poroncă că acest drept de a alege slobod să se și păzască la alegerea deputaților pentru Senatul imperial, adecă a celor ce u să meargă la sfatul cel mare din Viena, care alegere se va face în ziua de 2 Martie. De aceea nu va lăsați înfricați de nime, ci primiți sfatul nostru cel bun, căci se scie, că deputăția e lucru mare și că un sfat bun dat la vreme prinde foarte bine; de aceea Societatea noastră politică „Concordia“, creșdend să slujească cu priință binelui țerii și împărăției, a chiebat foarte mulți domni de legea noastră, oameni învățați din toată țara, la Cernăuț, ca să se sfătuească cu toții împreună, cari bărbați în rândul de acuma ar fi buni de deputați pentru Senatul imperial și ar trebui aleși; și domni accia, cumperind treaba din toate părțile, s'au înțeles în urmă așa, că în cercul de alegere Cernăuț-Sirete-Storojinēț, care dă un deputat, e bun de ales numai și numai dl. baron E u d o x i u H o r m u z a c h i.

Și eacă de aceea vă punem acuma la cale din toată inima și vă rugăm cu toată dragostea ca D-Voastră, cari țineți de cercul de alegere Cernăuț-Sirete-Storojinēț, să dați glasul numai d-lui baron E u d o x i u H o r m u z a c h i.

Sciți doară și D-Voastră, că dl. baron E u d o x i u H o r m u z a c h i e născut și crescut aici în țară în mijlocul nostru; el cunoaște deci bine nevoile și neajunsurile țerii noastre. El este de legea noastră pravoslavnică a resăritului, e om adūne la cap și cu multă carte, cum și trebuie la Senatul imperial, au slujit Impăratului în cancelaria ministeriului la Viena, apoi ca capitan în ținutul Sucevei și Cernăuțului, este deputat în dieta țerii, și în rândul trecut a fost deputat și la Senatul imperial din partea târgurilor Suceavă-Rădăuț-Sirete; el e om cu inimă, mai ales pentru partea țărănească, care e talpa țerii; el scie necazul omului mic și mare și înțelege bine, ce

dreptăți trebuiesc în țară, ca să fie bine de toți. Lui nu i-a găsit încă nime nici o pricină ori scădere nici cât îi negru sub unghie și nici nu-i va găsi, pentru-că el e om cu dreptate și curat la inimă, chiar așa, cum a fost tatăl Domniei-Sale, dl. baron Georgi Hormuzachi, și unchiul Domniei-Sale, dl. baron Eudoxiu Hormuzachi; cu un cuvânt: Hormuzăcheștii sînt oameni cu multă vază și foarte vestiți nu numai la noi în țară, ci și în cele-lalte țări ale prea înalțatului nostru Impărat; foarte mulți sînt și între D-Voastre, cari îl cunoașteți tare bine.

Așa-dară, dacă-l veți alege pre dl. baron Eudoxiu Hormuzachi, apoi sîntem incredințați, că veți ghici cum se cade. De aceea mai dîcem încă o-dată: Domnilor alegători! Când veți fi Luni la alegere, cari în Cernăuți, cari în Sirete, cari în Storojinet, apoi dintr'o gură să glăsuți:

Eu dau glasul pentru dl. baron Eudoxiu Hormuzachi.

Făcînd așa, apoi și Dumnezeu sfîntul se va îndura de țara noastră și va fi mai bine de dînsa.

Cernăuți, 3 (15) Faur 1891.

Concetățeni alegători!

Diua alegerii pentru Senatul imperial se apropie și este acum timpul ca fiecare alegător să fie hotărît cărui bărbat are se dee votul încrederii sale.

Societatea politică „Concordia”, prin manifestul său general către alegători, au arătat dorințele și trebuințele poporului nostru Bucovinean, și V'au recomandat să alegeți deputat numai pe un asemenea bărbat care au dat dovezi că are voința și puterea de a lucra cu stăruință pentru înfăptuirea acelor dorințe.

Acum, Concetățeni alegători din ținutul Suceava-Rădăuț-Câmpulung, venim să Vă numim candidatul care e vrednic de toată încrederea Voastră. Acest bărbat este Domnul Iancu Lupul, carele, că fost deputat în Senatul imperial, cum și ca deputat în Dieta țării, totdeauna au erătat cea mai aleasă bună-voință și neabătută năzuință de a lucra pentru binele țării și al poporului nostru. Lucrarea lui rodnică de până acuma este cea mai bună mărturie pentru dînsul. El este fiu credincios al țării și bisericii noastre, amic devotat al poporului, reprezentant vrednic al nației noastre.

Deci Vă recomandăm, fraților alegători, ca în diua de 18 Faur (2 Mart) a. c. să dați voturile Voastre acestui bărbat vrednic, carele de bună sama va sta cu inimă și suflet pentru poporul nostru. Alegeți cu toții pe Domnul Iancu Lupul.

Cernăuți, în Faur 1891.

Privire politică.

Demisiunea ministrului de finance Dunajewski, carea a fost cerut-o aceste deja în 22 Ianuarie prin urmare înaintea disolvării camerei deputaților este

o dovadă, că el a fost în contra disolvării și în contra presiunii asupra negociațiunilor despre compromisul între cechi și germâni. Impăratul a primit demisiunea recunoscînd în mod particular serviciile excelente ale ministrului; mai ales pe terenul financiar, isbutind a restabili echilibrul în buget și i-a conferit crucea mare a ordinului St. Stefan, una din cele mai mari decorațiuni ale monarhiei. Totodată a fost denumit Dunajewski de membru pe viață a casei magnaților. Urmasul său este șeful de secție de până acum în ministerul de justiție Dr. Emil Steinbach (născut în anul 1846) cunoscut prin scrierile sale economice și social politice. Când era Pražak în fruntea ministerului de justiție a apărut noul ministru în cameră proiectele de lege ale acestui ministeriu în special legile socialpolitice și reforma legii de industrie. Se vorbește, că și ministrii Pražak și Falkenhayn eventual și ministrul pentru apărarea țării contele Welsersheimb vor demisiona. Contele Taaffe voiește să formeze partide parlamentare moderate, în care să intre și elementele moderate germane, deja se vorbește că Chlumecky și Bärnreiter vor deveni miniștri. Este însă o mare întrebare ori de a pute contele Taaffe satisface cerințelor nemărginite ale opozițiunii de până acuma. Reconstruirea ministeriului se va face după alegeri, opozițiunea de până acum dorește însă reconstruirea ministeriului înainte de alegeri. Cu reconstruirea aceasta se va înființa un ministeriu special pentru comunicațiune deosebit de ministerul de comerț. Acțiunea electorală a început în toată Austria; cu consecuența lor conșcută au intrat polonii deja în relațiuni cu opozițiunea de până acuma și voiesc să sprijinească în Galiția resariteană pre rutenii tineri antirusi Archiducele Franz Ferdinand d'Este a fost primit la curtea ruscă cu mare distincțiune. Deși nu se poate vorbi de o misiune politică a archiducelui, totuși este călătoria aceasta un semn politic bun și o dovadă, că toate puterile doresc pacea.

Neînțelegerea în chestiunea tarifelor pentru mărfuri între ministeriile de comerț ale Austriei și Ungariei s'a aplanat; s'a stabilit o reciprocitate perfectă și esclus orice politică tarifală unilaterală. Negociațiunile cu Germania s'au reasumat. Stipulațiunile cu Germania se vor ține secrete până la îndrumarea negociațiunilor cu România, Serbia și Helveția pentru a obține condițiuni cât se poate de favorabile la negociațiunile cu statele aceste.

La alegerile suplimentare din București, Roman Slatina, Huși și Vaslui au fost aleși candidații partidei guvernamentale. La balotagiul din București s'au aliat toate partidele opoziționale pentru a alege pe N. Fleva; Andrein Popovici candidatul guvernului a fost ales cu 220J voturi pe când Fleva a obținut numai 2115 voturi.

România nu va intra în negociațiuni despre convențiunile comerciale ce espiră, până ce nu se va convinge prin informațiunile confidentiale că înche-

erea unei convențiuni cu Austro-Ungaria nu va întâmpina nici o greutate. În cazul acesta va pretinde și dela cele lalte state condițiunile acceptate de Austro-Ungaria.

Dacă o înțelegere un va fi posibilă va aplica România față de toate țările streine tariful autonom. După vorbele președintelui comisunii Carp va fi baza tarifului autonom nou 10% dela valoarea marfelor, dela acele fabricate înse, pentru cari există industria în România, se vor percepe taxe mai mari.

Șeful statul major german contele Waldersee substitutul lui Moltke a fost evocat din funcțiunea aceasta și denumit de comandant al unui corp de armată. Urmașul său este generalul conte Schlieffen II. Competența șefului statului major se va reduce. Organizațiunea de până acum era întocmită curat numai pentru persoana contelui Moltke.

Ministrul președinte al Italiei și-a dat demisiunea. Într'o ședința a camerei • atacat sicilianul aprig pre mai mulți foști ministri; acuma va practica earași advocația. În locul ministeriului de până acuma a venit un ministeriu Rudini-Nicotera; marchisul Rudini est conservativ, eară baronul Nicotera liberal amândoi sânt prieteni ai alianței triple. Rudini a primit presiđiul și va conduce afacerile externe.

Austro-Ungarie. Guvernorul Boemiei contele Franz Thun și marșalul boem principele Georg Lobkowitz au fost decorați cu marea cruce a ordinului Leopold ca recunoștință pentru ostenelele lor în interesul compromisului boem. Austria a denunciat convențiunea sa comercială cu Helveția. În suburbiile Vienei se combat antisemiții clericali cu cei de culorul lui Schönerer (germano-national); în Hernals candidează ca deputat pentru cameră principele Alois Lichtenstein. În unele districte orașanești din Viena candidează atâți candidați ai liberalilor, cari se combat cu toate puterile, că într'unul seau alt district va reuși un candidat antisemit. Aderenții opozițiunii de până acum se bat după mandate ca nici odată. Archiepiscopul Vienei s'a declarat în contra antisemiților. Din proclamațiunea partidei germăno-liberale se vede atât dorința după portofoliuri ministeriale, cât și frica de o desbinare și o părăsire a partidei din partea elementelor moderate.

Presă unguriască aplaudază demisiunea lui Dunajewski, pledează pentru întrarea germanilor în guvern dîcând că a fost vremea a alunga barbații, cari au voit să facă din Austria un stat slav și federalist. Președintele bursei din Viena a rugat pre noul ministru de finance, ca să aibă considerațiune binevoitoare pentru interesele bursei. — Baronul Hirsch a pus la dispozițiune 12 milioane franci pentru cumperarea de pământ și sprijinirea judovilor ce emigrează la America. Contele Hohenwart voiește să se retragă în viața parlamentară. În Viena fac grevă 12000 calfe de ciobotari.

Romania. Să vorbește că ambasadorul rusesc Hitrovo nu se va mai întoarce la București, asemen:

va părăsi București agentul său principal Jacobsohn. Fostul șef al poliției secrete pentru Basarabia este denumit de inspector al companiei de navigațiune pe Dunăre a lui Gagarin precum se vede pentru a spiona și revolta Bulgaria. Cunoscutul avocat Nastase Botez din Botoșani a murit. Noul tarif vamal autonom va intra în vigoare în 10 Iuliu 1891.

Germania. Principele Bimarek încă tot nu poate uita, că a fost silit să se retragă. În organul său ziaristic dîce despre urmașul său, că nu are idee nici de politica exterioară nici de cea interună; prietenia cu Rusia nu este destul de cultivată, Austria nu este destul ținută în frâu eară Italia nu este destul de sigură. Interesele agrariilor gemâni sânt jertvite Austriei.

Francia. Ferry a fost ales în senat de președinte al comisunii pentru tariful vamal. El este contrariul protectioniștilor și prohibitiștilor, cari sânt în majoritate în camera deputaților. Știrile lățite din Italia că Francia intenționează o invasiune în Tripolitania se susțin. Renumitul pictor Meissonier a murit.

Serbia. În partida radicală s'a ivit o desbinare. Milosajevic este denumit de ministrul de interne, Nicolai Pasici n'a reușit pentru astă dată.

Spania. La alegerile în corpurile legiuitoare au eșit 156 de deputați din opozițiune. Partidele conservative dispun încă de 288 de voturi, dară ele înșile sânt despărțite în multe partide și neumite între o laltă

Anglia. Desbinarea între Parnell, cei lalți conducători ai partidei irlandeze și Gladstone este definitivă. Conducătorii irlandezi O. Brien și Dillon s'au infătoșat tribunalului pentru ca să supoarte pedepsele pronunciate asupra lor. Cunoscutul deputat Bradlaug care a refusat a jura jurămentul obișnuit de fidelitate, a murit.

Belgia. În Bruxela a fost isbucnit o revoltă între trupele de linie și miliție, pentru că ordinul de concediare pentru miliție n'a fost sosit la vreme. Ziarele socialiste sânt pline de bucurie și dîce, că spiritul armatei este foarte bun din punctul de vedere al socialiștilor. Regele a primit o deputațiune de lucrători, cari au cerut introducerea sufragiului universal.

Portugalia. În Oporto a fost isbucnit o revoluțiune militară, a fost suprimată însă.

Rusia. Împăratul a denumit o comisiiune pentru redactarea unui codice civil, care până acuma nu există. Construirea căii ferate în Siberia se va incepe în anul acesta. Prințul George, carele a fost însoțit pre moștenitoriul tronului în călătoria sa în India, se întoarce a casă din cauza unei imbolnăviri. Legea, cu vigoarea până la 1894 carea oprește vîndarea de pământuri țărănești va fi în vigoarea ei prelungită.

Sciri mărunte.

Balul „Junimei“. Precum în anii trecuți așa și în anul acesta balul „Junimei“ trebuie pus în fruntea tuturor petrecilor, care au fost aranjate în carnavalul acesta. Și aceasta cu tot dreptul, pentru că în ori și care privința a căutat a satisface dorințelor și cerințelor; atât aranjamentul decorațiunii cât și a dansurilor a reușit splendid și a satisfăcut pe deplin oaspeții, care se petreceau foarte animat în decursul serii balului.

De astă dată Vestibulul înfătoșa un salon pompeian ținut în color albastru-deschis. Păreții prin coloane roșii erau împărțiți în table. Paretele din mijloc, împărțit prin coloane în trei părți, era zugrăvit „al fresco“. Tabla din mijloc ni-l arăta pe „Pan“ cu cornițe, nas cocoșat și barbă de țap; el ședea pe un ciot, picioarele sale de țap le ținea încrucișate și sufla din naiu, pre care îl ținea strâns lângă buze, parecă se temea să nu îl rupă cineva din mâni și să-i strice bucuria ce o simțea. Pe tablele din dreapta și stânga lui „Pan“ săltau vesel câte o „bacchantă“, fiind în mâna câte un pocal; parecă îl închinau în sântatea și cinstea celora ce veniau să se veselească și să mărească sârbarea balului. În unghiurile salonului erau așezați palmieri mari și tufoși; ear' pe sub păreții și în mijlocul salonului mobile de industrie casnică bucovineană, îmbrăcate cu brăuțe țărănesci, care unul de altul erau cusute cu găitan de aur.

Din salonașul pompeian întrați în sala cea mare prin o ușă, a cărei draperii și portiere erau aranjate din scoarțe și scortăre țărănesci, alese în desenuri și colori,

Podiul din sală era transformat într'o dămbăvă de brați, printre cari șerpuea un huceag de corci exotici, după cari era ascunsă muzica militară. Din față dămbăva era închisă cu un grilaj de fier, la mijlocul caruia se înalța un portal ornamental, foarte artificios lucrat, care în frunte era încoronat cu stema „Junimii“. De asupra portalului plutea în aer pajura împărătească. De a dreapta și stânga portalului, în firide de plante alese, străluciau pe două pedestaluri de marmoră busturile Maestărilor.

Lojele, jur împrejurul sălii erau în față îmbrăcate cu stofă galbănă, frumos încrățită pe la capetele lejelor, unde era prins câte un mănunchiu de iederă, care își cățara loazele verzi și subțiri pe draperii. Sub loja întâia din dreapta podiului era rădicat un uranisc, alcătuit cu mult gust din scoarțe, scortăre și brănețe țărănesci, înaintea caruia era întinsă o scoarță mare roșie, cu un desen turcesc — tot industrie casnică. Ușile salonului, căptușite cu scoarțe și scortăre țărănesci, erau transformate în firide, în cari erau așezate grupuri de felurite plante.

Decorațiunea întregă nu era încărcată și de aceea făcea o impresiune foarte plăcută. „Simplu dar elegant“ a fost maxima d-lui Alecu de Issecescu, carele a luat decorațiunea asupra-și. Îl felicităm pre dl. Issecescu cu gustul său portrăvit

și credem cumcă și în viitoriu îi va stă mână de ajutoriu „Junimei“ la aranjarea balurilor sale renumite.

Lângă ușa vestibulului sta un lacheu, care ținea în mâni o tabla de argint, pe care se aflau ordinele de dans ale damelor, care reprezentau o camee verde-albă pe care se află în profil efigia lui Traian cu circumscripțiunea: IMP. CAES. NERVAE. FRAJAN. O. AVG. C. ER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. Camea aceasta e prinsă într'un cadru de bronz ciselat, pe care se află o cunună de lauri și devisa „PAX.“ Cadruul acesta e sleit în frunte de un cerc mai mare împletit din bronz, dela care atârână trei ciucurile de bronz. Totul e prins cu două lăntușoare de o cheetoare, care atârână prin două găitănășe tricolore de mătăasă de un cârligas cu un ciuc tricolor. Din dosul cameei se afla cărticica cu ordinea de dans. Domnii din comitet purtau ca distincțiune o asemenea camee în miniatură, încadrată într'un cerc neted și unul împletit dela care atârnan trei ciucuri tricolore.

După 9 oare sara au început a se aduna oaspeții, conduși fiind în sală de domnii comitetului, unde conversau și se petreceau foarte animat.

Printre oaspeți am observat pre presidentul țării contele Pa ce; I. P. S. S. Metropolitul Silvestru; Excelența Sa baronul Alecu Vasילו, presidentul de onoare al balului cu soția D-Sale. Ilustrele familii nobile române bucovinene: Grigorceștii, Hurmuzăcheștii, Stîrceștii, Costineștii, Popoviceștii, Vasilceștii, Musteață, Lupul, Cârstea, Ianoș etc. etc. împodobiau cu prezența D-lor Sale balul acesta. D-ni general cav. de Seracin, colonelii Thuma și Weiss, cons. rus. Ladigjensky, rectorul univ. de Schuler-Libloy, pres. trib. Uhle, de Buchenthal, Moysa, de Arionovici, cons. sup. Pitei, prof. Repta, arch. Ciuntuleac, Dr. Tabora. — D-nii Dr. Volcinschi, cons. Wislocki, Dr. Voiuțchi, Dr. Simighinovici, pretor Issecescu, Dr. Seleschi, cons. Hailig, prof. Dr. Loserth, pres. camerei de com. Langenhan cu damele sau familiile D-lor Sale.

Nu sântem în stare a enumera toate persoanele; constatăm numai cumcă toate stările civile, militare, preoțesci — toată inteligența fără deosebire a luat parte la balul acesta.

Toiletele damelor erau foarte elegante. Dacă am voi să le descriem, cu care se începem și cu care se finim? Și drept să spunem ne și temem chiar, căci toate erau lucrate și aranjate cu mult gust și eleganță. Costumul românesc a fost slab reprezentat, din an în an scade numărul damelor costumate; seamănă că costumul nostru, care se prezintă atât de frumos și pitoresc, „esă din modă“. La balul din acest an au fost numai 6 dame în costum.

Oaspeții promenau veseli prin sală, dar' deodată se opresc cu toții ca electrișai — dirigentul muzicii militare a apărut lângă portalul dămbăvii, și dând tactul toată dămbăva învie și scoate din sinu-i sunetele dulci ale „Horei Junimii“.

Presidentul de onoare al balului Exc. Sa, baron Alecu Vasileco cu D-na baroneasă Elena Stîrcea deschide dansul; eară presidentul comitetului aranjător dl. baron Georgi Stîrcea cu D-na baroneasă Căţinea Vasileco; parechiă după parechiă li urmează şi într'o clipă „H o r a“ sa'nşirat în sala întregă.

H o r a a trebuit numai se'ncepă şi dans dupre dans li urmează; grijele dispar şi din feţele tuturor strălucesc bucuria şi veselia ce o simţesc. Quadrilul întâilea l'au jucat în patru coloane preste 80 de parechi.

Capelmaistrul muzicii militare dl. V. Kostelitzki a pregătit o surprindere „Junimei“ dedicându-i o polca francaise foarte frumoasă intitulată „S p r i n t e n e l e“.

Se zoria de şi prin sală parechiele săltau încă tot vesel — dar' totul are un sfîrşit şi așa şi balul „Junimei“ sa fînit, avînd drept umare impresiunile cele mai bune, ce le-au luat oaspeţii cu sine.

Comitetului balului, în frunte cu Exc. Sa baronul Alecu Vasileco şi dl. baron Georgi Stîrcea, trebuie să-i aducem cu toţii felicitările noastre, pentru că prin grija şi truda sa a sciut să ţie la înalţimea cuvenită prestigiul societăţii academice „Junimea“ şi al balului său, renumit în ţară.

Se bucură Românii dacă i-a succes „Junimei“ balul în mod așa de splendid, pentru că folosul ce l'are din v e n i t u l m o r a l nu e numai al „Junimei“ ci şi al tuturor Românilor-bucoveneni.

În Cernăuţ a repăusat după o boala îndelungată eunoscutul pictor academic Epaminonda Bucevschi. În Cernauca a repausat baronul Petru Petrin-Armis. Asemene a murit neprevădūt advocatul din Gurahumorului Dr. Schwarzwald.

Strămutarea oficiilor de frontieră ale României dela Iţcani la Bordujeni. Cu ziua de 23 Februaru a. c. se vor muta oficiile de frontieră ale României dela Iţcani la Bordujeni. Şeful garei de Iţcani inspectorul cavalier de Calmuţchi a dat în onoarea funcţionarilor români un banchet, care a decurs foarte vesel. Cu părere de rău constatăm, că o rentoarcere a acestor officii nu se poate aştepta.

Falimentul unei bance clericale în Paris. Banchierul Mazé un om de 40 ani a fugit din Paris lăsând în urma sa un deficit de 21 milioane franci. El a fost promis deponenţilor 10% pe lună pentru capitaliile ce i s'au incredinţat şi clienţilor celor d'ântâiu li-a platit în realitate banii. Imbulziala publicului era cu atât mai mare, pentru că i-a fost succes să capete portretul Papei cu o dedicaţiune şi binecuvîntare scrisă de mâna proprie a Papei, care era expus în comptoarul său. Numărul clienţilor acestei bance trece peste 20000, între cari se află sute de preuţi. Aceiaşi tâlharie s'a arătat şi acuma ca în cazul lui Langrand, Dumonceau, Adele Spitzeder, Philippart, Bontoux etc.

Trei ani în Sibiria. Capitanul unei corăbii americane Morris a fost pescuit înainte de mai bine de trei ani în apele ruseşti ale mării de Behring. Equipagiul corăbiei consta din 4 americani şi 22 iaponesi. Oprit de o corabie rusască de rebel au fost 7 iaponesi ucişi înainte de luarea năii sale. Corabia sa a fost dusă la Wladiwostok şi el cu oamenii sei a trebuit în decursul procesului ce i s'a făcut pentru pescuire oprită, dela începutul lui Septembrie până la sfîrşitul lui Octobree de şi era earna se petreacă şi noapte pe afară. Fiind condamnaţi capitanul şi oamenii sei la trei ani muncă silnică în ocnele Sibirei au trebuit să facă călătoria depărtată la Nikolaiski earna pe jos. Tot timpul pedepsei au trebuit să l petreacă sub pământ şi fiecare trebuia să trimită din ocne afară în fiecare şi cinci care de cărbuni, înainte de ce primia asignaţia pentru mîncare. Morris a fost legat cu un lanţ de un oenaş polon, care a murit după trei luni. Morris a trebuit prin 4 zile să lucreze legat de mort şi să trimită în sus 10 care cu cărbuni. După 4 zile nu a mai putut Morris să supoarte mirosul mortului şi de oare ce nu putea să frîngă lanţul, a taiat pre mort în doue bucăţi, pre carile le-a trimis cu cărbunii în sus. De sus i-au trimis apoi un ciocan şi o daltă pentru ca să se libereze de lanţul, cu care a fost legat de polon. După anul ântâi s'a redus lucrul la trei care. După trei ani s'a coborît în sfîrşit un om în ocnă şi i-a spus, ca să se suie în scaunul care slujia de mijloc de comunicaţiunea la lumea de afară. Morris a refuzat dintru'nceput a asculta de frică, că il vor impuşca, ceea ce era soartea tuturor, carii erau scosi din ocnă cu cărbuni. Afară a găsit pe cărmaciul şi servitoriul său, soartea celor lalţi a ramas necunoscută.

O păreche la gemenii siamesi. În Berlin se arată acuma fraţii Tocci, o faptură carea se pare ca o fiinţă fabuloasă din mitologie. Să-şi inchipuiască cineva un trup omenesc normal de jos până la coastă a şeslea; dela coasta această se împărţeste trupul în doue părţi, carile fie care pentru sine arată un trup omenesc deplin dezvoltat. Doue capuri, patru braţe şi doue pricioare, doi fraţi acuma de 13 ani, sănătoşi; vioi, spiritual bine dezvoltaţi. Conversează amândoi cu plăcere şi vioiciune, desemnează şi scriu; unul schiţează foarte bine animale şi alte obiecte. Ori de este stomachul eomun nu s'a putut constata, se deosebesc în gusturi, unul iubeşte mîncări dulci eară cel lalt mîncări mai picante. Noaptea adorm amândoi de o dată şi dorm tot atât de mult; ziua doarme unul ceva eară cel lalt să ocupă altmintrea. Picioarele nu sunt comune, fiecare are un picior pentru sine: amândoi trebuie să voiasească a merge şi să aibă un scop, pentru ca să poată mergo. Drept aceasta fiecare işi îmbracă numai un papuc, nepăsîndu-i de cel lalt.

Bibliografie.

Observări la articolul »Trăduceri proaste« de G. B. Duică. Există o clasă de oameni, cari fiindu-se de spirite deosebite, superioare, se cred a fi cei chemați spre a cita înaintea forului geniului său lucrările altora și voesc să convingă lumea necredincioasă despre superioritatea sa prin aceea, că cearcă a trage în noroiul, în carele stau, tot ce li pică în mână. Un geniu de aceștia s'a produs în Nr. 8 an. VIII, al »Tribunei« prin o critică intitulată »Trăduceri proaste«.

G. B. Duică se numește acel critic genial, carele s'a simțit chemat și da părerea sa ponderoasă despre o carte intitulată »Poesii germane, traduse liber de Const. Morariu«, carea poartă pe a două pagină albă vorbele: »Opul acesta se vinde în folosul fondului școlii de fetițe din Bucovina cu 1 fl. exemplariul.

E drept, că și o lucrare mai slabă se prețuește de regulă altfel, dacă-i făcută cu un scop nobil; autorul criticei desconsideră scopul, sau mai bine zis, îl crede deja ajuns. Poate că are dreptate; de aceea să lăsăm și noi scopul la o parte și să privim numai traducerea ca atare și critica ei.

Dl. critic ni spune, că s'a putut stăpâni numai trei luni de zile, până adevărat s'a vândut cartea; o de ar fi observat și mai departe acea atitudine, câtă înțelepciune ar fi arătat!

Căci ce idee trebuie să-și facă cetitorul ne-preoc... despre creșterea și gradul de cultură ale unui feuletonist, carele în elaborate serioasă arată predilecțiune deosebită pentru expresiuni ca: trăducere proastă, nemicinicia autorului, cartea e rea, e o batjocură, fantasiu nu prea capabilă și alte de asemenea?

Din întreaga critică se vede, cumcă autorului ei de aceea nu-i place traducerea d-lui Morariu, pentru că e prea liberă și el caută a arăta marginele libertății, ca cel puțin traducătorii mai târzii să știe, cum au să traducă, ca să placă și d-lui Grigori Bogdan Duică.

Trăducerea din chestie o liberă (după cum arată titlul) și are în general un preț destul de însemnat pentru literatura noastră; ba multe sunt traduse așa, că abia s'ar fi putut mai bine, cum am cetit și într-un număr din »Luminătorul«, carele lauda cartea ca o traducere foarte nimerită și genială.

Cu toate aceste nu e ea tocmai cea mai bună traducere, ce s'ar putea face, și traducătorul e mai departe de a crede lucrul său de un cap de operă al traducătorii, decât criticul de a țineca articolul său »Trăduceri proaste« de un cap de operă al criticei.

Schimbările, ce și le-a permis traducătorul, se numește în acea critică »Falsificări«. Oare nu i-a plesnit criticului prin ericrii săi geniali aceea, că ori ce limbă ore particularitățile sale, ori ce autor alt gust de limbă, ori ce națiune alt mod de gândire? Avem tră-

duceri a opurilor lui Shakespeare și a altora, cari se laudă ca foarte bune și totuși în multe nu corespund originalului. După părerea criticului nostru sunt ele falsificări, pentru că-s libere și de aceea sunt bune de aruncat în foc.

Cetind articolul »Trăduceri proaste« găsim îndată, cum a venit autorul pe idea de a-l scrie.

D-lui puindu-și înainte originalul și traducerea, de sigur a început să frunzărească prin dicționare și s'a mirat atât de mult de neesacțiunile aflate, încât s'a vădit nevoit a le de publicității acele năsdărăvării.

Și cum, dracu, să nu te miri, când deschizi dicționariul la cuvântul *bitte* și nu afli *jelesc*, la *List* și nu afli *inimă*, la *arg* și nu afli *rece*, la *irren* și nu afli *suspina*? Vorbă, că trebuie să bați în palme și să te îngrozesci de nemicinicia și neputința limbistică a traducătorului. »Cum, dracu, a tradus omul cela fără dicționariu?« și-o fi gândit dl. criticu.

Pentru băeții de școală, cari ar avea să traducă poeziile acele întocmai cum traduc opurile lui Homer, Virgil, Horatiu etc., aceasta traducere nu e bună, ei pot să o pue pe foc; dară ca o traducere liberă are și va avea ea totdeauna valoare.

Autorul articolului »Trăduceri proaste« însă nu se multămește a fi numai distrugător, negativ, ci arată, că poate și el ceva, poate fi și pozitiv și îndreaptă ce nu i-a plăcut în traducere.

»Ich bin, spricht jener, zu sterben bereit

Und bitte nicht um mein Leben«

trăduce dl. Morariu:

Damon deci zice: »Eu sunt pregătit,

Vieța mea nu o jelesc!«

Damon prețuește vieța sa prea puțin, ca să se roage pentru ea, el o dă bucuros pentru un ideal, el nu o jelesc.

Aceasta doară îi foarte bine tradus și corespunde pe deplin ideei originale.

Dl. Duică zice, că versul era mântuit, dacă traducătorul ar fi zis: »Vieța mea nu ți-o cerșesc«.

Pentru ce crede d-lui că-i mai bine așa? Eu nu o știu, și cred, că nici d-lui. Poate a scăpat prin aceasta nuanța, de care se ține ca orbul de gard? Judece singur!

Tot mereu jelind pierderea nuanței, neînțelegerea și comoditatea în căutarea vorbelor ni aduce criticul părți din textul original cu traduceri respective ale d-lui Morariu și nu poate să-i ierte, că n'a tradus ad verbum. Așa ajunge criticul la versul:

»Und trostlos irrst er an Ufers Rand«,

la dl. Morariu.

»Și Damon începe pe mal să suspine«.

În original avem două concepute, cari urmează unul din altul, adevărat desperarea și rătăcirea. Neputând pentru forma versului să le traducă pe amândouă, traduce dl. Morariu conceputul cel mai caracteristic,

desperarea, prin »a suspina«, unde pune în locul cauzei efectul. Aceasta e chiar foarte frumos și icoana-'i mai vioaie. Și pictorul voind să ni înfățișeze o fortună pe mare, nu ni va arăta câteva unde mari, ci stricăciunile, cauzate prin ele, ca așa să putem conchide dela efect la cauză.

D-lui Duică nu 'i-a plăcut asta; irren, a s u s p i n a !

Dă, în dicționarul nu stă așa! Păcat că nu ni-a spus și aici, cum s'ar fi putut mântui versul.

Tot așa merge mai departe. Frunză verde, Frunză verde, Frunză verde și ear' verde!

Nuanța, nuanța, și ear' nuanța 'i perdută, nimic nu 'i exact, nici o vorbă nu 'i trădusă, un tablou îi caraghios, altul nimic, despoiat de tot ce 'i caracteristic, traducerea întrece marginele libertății, cari a binevoit a le pune dl. critic și pentru aceea cartea i-i bună de aruncat în foc.

Eată critica sănătoasă, nepărtinitoare, științifică, eată efluxul geniului unui cronicar literar, de carele se dă dl. Grigori Bogdan Duică!

Norocul nostru, că avem bărbați de aceștia, căci altfel am fi de perit! Toată înțelepciunea, dreptatea și critică sănătoasă se vor pune în mormânt odată cu ei!

În urmă află criticul de bine a se opri; și n'a găcit-o tocmai rău, căci era și vreme! Dară ca pedagog însemnat și om de știință nu poate să nu recomande carte »Poesii germane, trad. lib. de Const. Morariu« drept pildă cum nu trebuie tradus și-se vede că numai din modestie întrelasă a 'și recomanda critica se nădrăvăna drept pildă, cum nu trebuie criticat.

Cum ți-ar plăce traducerea asta, d-le Grigori Bogdan Duică:

»Wenn dich die Lästerzunge sticht, so lass Dir dies zum Troste sagen;

Die schlechtesten Früchte sind es nicht, woran die Wespen nagen!»

»În pom fără fructe nu aruncă nime cu pietre.

Așa 'i că nici o vorbă nu 'i trădusă? În foc cu traducerea!

Eug. Neșeu.

*

Carte românească de citire de Dr. Barbu Constantinescu. Ploesci, 1890. — A compune o carte de citire pentru usul școalelor primare, și mai ales întâia carte de citire, nu este un lucru ușor atât cu privire la cuprins, cât și la limbă cât și la metod. Autorul unei cărți de felul acesta trebuie să fie bine versat în ale pedagogiei atât teoretic cât și practice, pentru ca să știe alege materia amăsurată și prelucrând-o metodic să-i deie vestmântul corespunzător. Și oare ce se cere în privința cuprinsului sau a materiei, ce trebuie să trăteze întâia carte de citire? Materia tratată trebuie mai înainte de toate să fie acomodată stării intelectuale a copiilor, pentru ca în

toate părțile ei să poată fi înțeleasă de micii elevi, și să fie astfel împărțită și ordinară, încât să poată desvolta treptat puterea intelectuală a copiilor progresând în mod intuitiv-sintetic de la lucrurile cele mai de aproape și mai cunoscute la cele mai îndepărtate și necunoscute. Mai departe cuprinsul trebuie să fie destul de variat atrăgătoriu, și să deștepte interesul copiilor, căutând a-l satisface pe deplin în direcțiuni bine țermurite.

Cartea fundamentală de citire însă nu are a se ocupa numai cu puterea intelectuală, ci trebuie să conție și poesii potrivite pentru disvolvarea și exercitarea memoriei copiilor, care mai ales în tinerețe se disvoaltă cu ușurință.

În fine întâia carte de citire este menită a sădi în inimile fragede sentimentele de iubire pentru părinți, oameni, patrie și D-șeu. Nu mai puțin însemnată este forma sau haina, în care se prezentă materia tratată, adică limba și stilul. Se înțelege de sine, că copilul să aște în cartea de citire limba părinților săi, o limbă ușoară și curată, ferită de arhaisme și neologisme, și un stil simplu, curgătoriu, lipsit de întorsături artificioase și neînțelese.

Acestor condițiuni, a căror îndreptățire reese din firea lucrurilor, corespunde ca nici una cartea D-lui Dr. B. Constantinescu.

Cuprinsul este destul de bogat și variat, bine ales și bine ordinar. Copilul purcedând dela întuițiunea obiectelor celor mai aproape de dânsul, precum sînt obiectele de școală, trece la privirea și descrierea căsii părintești, a animalelor domestice, a grădinei de lângă casa părinților cu feliuriții pomi, plante, erburi, își lărgesce treptat orizontul întuițiunii descriind comuna, în care trăesce, țarina cu holdele sale, câmpul și pădurea cu toate ființele ce trăesce, apa, pământul, aerul, ceriul, omul.

Aceasta materie este destul de variată și fiind luată din împrejurimea cea mai aproape a copilului totodată și foarte atrăgătoare. Prosa se schimbă în proporțiune bine cugetată și la intervale bine alese cu poesii ușoare ghicituri, povețe și proverbe, menite de o parte a exercita și întări memoria, de altă parte a deștepta sentimentele de iubire pentru părinți, D-șeu, patrie, școală, natură și a îndemna la virtute și muncă.

Limba în fine este graiul viu al poporului, limba curat românească în un stil simplu, curgătoriu, atât în prosă cât și în poezie.

*

Gramatica română de Dr. Th. Speranția. Ploesci, 1890. — Aceasta gramatică fiind destinată pentru clasa a II. din școalele primare urbane și pentru clasa a III. din școalele primare rurale și fiind întocmită conform cu programa oficială are de scop a deștepta înțelegerea pentru distingerea celor 10 părți ale vorbirii și al introduce astfel în elev în studiul elementar al gramaticii.

Spre ajungerea acestui scop se cere din partea

autorului gramaticii o procedură circumspectă, care ține cont strict de gândirea încă puțin dezvoltată a elevului, care nefiind încă în stare a cugeta în mod abstract trebuie condus pe cale intuitivă și prin o procedură sintetică a deveni pe încetul la priceperea regulilor gramaticale abstragându-le din exemplele, ce i se pun înainte și sunt luate din cercul cunoștințelor sale mai de aproape. Astfeliu abstragându-și elevul prin propria gândire regula gramaticală, aceasta va rămâne proprietatea nealienabilă a inteligenței lui.

Pe aceasta cale pășind autorul gramaticii de față poate fi sigur de un succes multămitoriu, care este asigurat cu atâta mai mult, de oare ee spre consolidarea cunoștințelor câștigate autorul adaugă la finea fiecărui capitol «întrebări și deprinderi», prin cari se lămuresc mai de aproape regulile gramaticale abstrase din exemplele precedente.

Foița „Revistei politice“.

„Napasta“, dramă de Caragiali.

(Studiu critic.)

De **Adolf Last.**

(Sfârșit.)

Ajungem acum la cercetarea persoanelor, a caracterelor, care pun în mișcare această acțiune și sunt puse în mișcare de dânsa. Și va fi de datoria noastră, de a cerceta și aice intențiunea primitivă a autorului, forma ideală a acestor caractere și felul lor de înfățișare reală.

Din capul locului trebuie să facem ansă o eliminare radicală. Mai înainte trebuie să-l scoatem pe Ion nebunul din aceasta dublă cercetare a caracterelor, trebuie să-l scoatem din rândul persoanelor. Caragiali ne-a înfățișat prin acest Ioan cursul complicat al formei epileptice de alterațiune mintală. Si această înfățișare e precăt de maiastră, pre atât de exactă. Ea este maiastră, pentru că ea e atât de simplă, atât de limpede, atât de naturală, încat produce efecte scenice foarte mișcătoare și foarte însemnate. Mai ales în scena, unde nebunul își iese din fire, creșând că vede, cum e bătut de alții — o dublare a conștiinței sau mai bine o despicare a ei ades observată la nebuni — unde smintitul exasperat pierde credința nebună în vinovăția sa și în mintea lui rosare icoana curată a nevinovăției sale, unde câtă cu desesperare cauza pedepsei sale nemeritate și se svârcolește sub povara de plumb a acestei pedepsi neperitoare, în aceasta scenă Caragiali s'a arătat ca un conoșcător al scenei, care știe să misce sufletul spectatorului și să aducă lacrimi în ochii

lui. Dar înfățișarea aceasta a nebuniei este precăt putem noi aprecia — și exactă. Ea ne arată cursul tipic, am dice academic, al nebuniei epileptiforme, astfeliu precum ea se descrie în fie care carte de școală. Spre a ilustra aceasta aserțiune a noastră, vom lua antea carte de școală, ce ni se prezintă și vom ceti aproape în mod literal. Mai înainte autorul acestei cărți dice: „Alteratiunea mintală, ce se arată în urma loviturilor și mai ales în urma loviturilor asupra craniului, este psihosa transitorie, periodică care se manifestează în forma de alterațiune mintală epileptică.“ Și la capitolul nebuniei epileptice autorul dice: „Alteratiunea poate să se arete înainte, după sau în locul atacului epileptie propriu ăis. Înaintea atacului epileptie alteratiunea mintală e rară, are însemnarea acelu stadiu prodromal al epilepsiei, ce se chiamă „Aura“, și se manifestează prin halucinațiuni, cele mai adese de un caracter infricoșător, printr'o temere nemotivată, prin depresiune melancolică etc. . . . Apoi vine atacul epileptic sau numai epileptiform propriu ăis cu convulsunile sale, cu starea sa spasmodică . . . Apoi poate să vie alteratiunea mintală postepileptică. Și aceasta se arată sub forma așa numitului „petit mal“ sau „grand mal“. „Le petit mal“ se manifestă prin depresiune melancolică, prin atacuri de teamă, prin mare neliniște și zapăceală și prin impulsuni la acte de brutalitate, la omor și la sinucidere . . . „Le grand mal“ se manifestează în forma unei furie năprasnice, combinată cu delirii inspaimăntoare și cu temere enormă . . . Aceasta formă de furie maniacală se poate arată și în locul unui atac epileptie propriu ăis vicariind cu dânsul și atuncea ea primesce numele „echivalentului psihic-epileptic“ sau al „epilepsiei psihice“ . . . Este de notat ansă că aceste forme de epilepsie se prezintă în forme atât de varii și câte odată atât de slabe, că rămân cu totul nebagate în samă . . . dar chiar și atacuri de epilepsie propriu ăise se pot sustrage observațiunii, dacă ele se întâmplă în vremea somnului.“

Aceasta este descrițiunea teoretică. Să comparăm acum cu dânsa felul cum ni-l înfățișează Caragiali pe Ion pe scenă. Ion apare pentru antea dată în scena V. a actului întâiu. El dice singur că e nebun din bataie și că aceasta nebunie nu-l apucă totdeauna — „prin urmare psihosa transitorie, periodică, forma epileptică“. El aude latrand câinii, fără ca aceasta să aibă loc în realitate — halucinează. La cea mai mică asprime a Ancăi e

devine sficios și se apără de lovitură — temere nemotivată. Și prin toată cuvîntarea lui trece un aer de intristare, ce se termină cu gândul morții — depresiune melancolică. Vra să dică avem aici toate elementele teoretice ale aceluia stadiu prodromal, ce se chiamă „Aura“. Ioan intră dară pe scenă fiind la începutul unui atac de epilepsie. El trece apoi în altă odaie, spre o dormi. Și aici amintim cuvintele subliniate mai înainte, că atacuri de epilepsie propriu zisă pot rămâne nebăgate în samă, când ele se întîmplă în vremea somnului. Așa dară ne putem foarte lesne închipui, că Ioan precând doarme, e supus unui atac spasmodic (epileptoid sau chiar epileptic). Și ceea ce ne'nlesnește, de a complecta între culise cazul tipic, ce ni se'nfățișează pe scenă, este indicațiunea autorului însuși care 'n scena așteia a actului al doilea ne face să auzim gemetele nebunului din odaia, în care doarme.

Ioan reapare apoi în scena III al actului II și rămâne până la scena VI. În decursul acestor trei scene găsim earăși în cuvîntările sale acea intristare generală, — autorul pune în paranteză „cu obidă adăncă“ — combinată cu halucinațiuni și frica morții, care e semnul sigur al depresiunii melancolice, apoi acea scenă sguđuitoare, de adevărată manie a persecuțiunii unde Ioan vede cum e trîntit jos sub loviturile bătușilor săi, care conține în sine caracterele pronunțate ale neliniștii și zăpăcelii exagerate și tot-odată un atac furibund de temere nemotivată pe urmă năpustirea sa asupra lui Dragomir și apucarea acestuia de gât — impulsuine vedită spre un act de brutalitate și de omor — și în fine sinucidarea. Vra să dică toate, dar toate semnele distinctive ale alterațiunii mintale postepileptice în forma așa numită „le petit mal“ și cu aceste icoana întregă, terminarea întregului curs al acelei aratări sinistre, pre care știința o numește epilepsie.

Ne grăbim însă a accentua, că suntem departe, de a face din aceasta concordantă a teoriei cu acele reprezentate o imputațiune lui Caragiali. Dacă am constatat, că în Ioan nebunul se manifestează toate elementele unui anumit proces patologic nu ni-a intrat de loc în minte, de a imputa lui Caragiali, acest Ioan, acest nebun e un product cărturăresc. Din contra trebuie cređută numai odată aceasta infătoșare pe scenă, spre a se cunoaște imediat că nimica nu e șablonisat. Nebunia adusă pe scenă este aceea, precum în realitate se arată. Nici o categorie scolastică, nici o încadrare teore-

tică, totul e mobil aice, manifestările nebunatică din „le petit mal“ au puncte de atingere și chiar de trecere spre „le grand mal“ și aceste din urmă spre „echivalentul psihic epileptic“. Cu un cuvînt, repetăm și accentuăm, că aceasta parte e atât de maiastră, încât nu e de loc vre-o indoeală, că n'avem aface aice cu un studiu pur teoretic. Numai o lungă și exactă observare, ajutată de luminele științei poate produce o figură atât de adevărată prin mijloace atât de simple.

Dar ori cât de mare ar fi maiestria și adevărul acestui felu de infătoșare, el rămîne obiectiv. Nebunia, când cauza ei generatrice nu este un motiv al acțiunii dramatice, nu e alta decît descrițiune, descrițiune a acelora, ce ochiul a observat și memoria a păstrat, fără ca arta adevărat poetică să fie pusă în chestiune. Totul e obiectiv, precum e obiectivă descrierea copilului negănditor, descrierea indeletnicirelor multiple ale animalului domestic — nimică nu e personal. Și de aceea credem, că Ioan nu intră în rîndul „persoanelor“ că felu de cercetare a acestora nu-i este aplicabilă.

Cu totul alta e natura a celei lalte eliminări, ce trebuie s'o facem. Nici pe Gheorge nu-l vom cuprinde în corectarea noastră. Și aice cauză e cu totul deosebită. Gheorge este curat a cincia roată din car. Fără oare-și care scop și fără oare-și care efect el se mișcă pe scenă. Toată activitatea lui se mărginesce la aceea, că el aduce la conștiința lui Dragomir dispozițiunea codicelui penal asupra prescripției și că aduce oamenii din sat, spre a-l lega pe Dragomir. El este un simplu expedient de scenă, el n'a fost în planul primitiv al autorului, n'a participat la chibzuința și matura eugetare a acestuia ci a fost introdus în urmă ca așa, spre a lega ici coala crăpăturile și golurile acțiunii. Prin urmare nici de construcțiune poetică, nici de reconstrucțiune critică nu poate fi chestiune în privința lui. Singurul său rol mai însemnat este că prin afecțiunea sa și prin felu său de infătoșare el servește de bas-relief pentru Anca, că pune în evidență influința covârșitoare a acestei femei asupra oamenilor, ce vin în contact cu dînsa, fie ei nebuni, ori teferi. Și asupra acestui punct vom mai reveni.

Ne rămîne dară a cerceta numai două persoane, două caractere — Dragomir și Anca.

Un tîner iubește soția altuia. El îl omorî pe acesta din urmă, pleacă acasă și se culcă. Asistă apoi la judecarea și osăndirea altuia pentru

crima sa. Așteaptă trecerea unui an, cere mâna nevastei ucisului și se insoară cu dânsa. Cum îl vom caracteriza pe acest om? Fie-care, ce cunoaște mai de aproape sufletul omenesc și firea lui atât de complicată, va știe, că un răspuns absolut la aceasta chestiune, nu este posibil. Căci precum săvârșirea unei crimi oribile nu este indicatorul absolut al unui suflet pervers, tot astfel aici dragostea neschimbătoare, îndelungată și răbdătoare nu dovedește contrarul. Tot ce se poate spune este dară, că avem a face aici cu un om, a cărui fire întreagă e stăpănită de pasiunile sale, care nu crută și nu cântă mult mijloacele, de a-și satisface aceste pasiuni, care e îndestul de calm ănsă, de a aștepta timpul oportun, pentru a se folosi de roada mijloacelor întrebuintate. Critica noastră a accentuat mult această figură a tragediei. S'a ăis, că momentele relevate de noi mai nainte fac din aceasta figură o creațiune naturalistă, că Dragomir nu e individualitate, ci un tip, că e prototipul țaranului. Aceasta afirmațiune ni se pare prea absolută. Nu adevărul, realitatea, ci numai posibilitatea acestei creațiuni o putem admite. Și posibilitatea este incontestabilă. Căci dacă cultura are vre-o înrăurire asupra firei noastre, atunci cea de capitanie e fără îndoială, că ea înfrânează pornirile elementare ale sufletului nostru, că ea înfrânează pasiunile omenesci, că ea impune controlul rațiunii atât în privința manifestărilor pasiunii, cât și în privința alegerii mijloacelor, ce conduc la satisfacțiunea dorințelor noastre pasionate. Cu cât mai mult dară un om sau un strat social va fi lipsit de influența culturii, cu atât mai puțin el se va opune dominațiunii absolute a pasiunii, cu atât mai puțin rațiunea va opri manifestările elementare ale acestor pasiuni și cu atât mai puțin ea va impune o alegere scrupuloasă a mijloacelor necesare. Este apropierea cătră natura salvatică a animalului, care se pitulează cu multă dibăcie și-și pândeste jertfa cu multă răbdare spre a-și potoli setea și fomea, dorul neastămpărat de existență. Deci figura lui Dragomir e mult mai posibilă, mult mai probabilă ca țaran, decât ca om de cultură, fără ca aceasta să ne îndrituiască de a ăice, că el e prototipul țaranului nostru sau al țaranului în genere, că numai aceasta este veritabila sa natură, felul său general, de a simți și de a se manifesta.

Si care va fi felul de acțiune și de reacțiune al acestui supus al pasiunii, mai cu samă cum va răspunde el încercărilor de a fi dovedit și tradat

atacurilor asupra cugetului său apăsat? Nici aicea un răspuns absolut nu e posibil. Două posibilități generale pot ave loc în cazul acesta.

Acest om poate fi sau de un caracter pervers sau lipsit cu totul și de cultură și de ori și ce sentiment religios. În acest cas crima va fi de mică iniuriere asupra conștiinței sale, va fi cu greu accesibil muștrărilor de cuget și aceste din urmă nu vor fi partea sa vulnerabilă. Mai mult ănsă il va stăpăni frica pedepsei, teama descoperirii și vecinica îngrijire de a ascunde și a șterge urmele, ce duc de la fapta criminală la adevăratul ei autor. Și neliniștea lor consecutivă va deveni partea sa cea mai slabă, împrejurarea care-l va espune mai mult unei observari atente și pentru acei, ce-l pândesc, punctul cel mai favorabil de atac și de biruință. A doua posibilitate ănsă este ca omul în chestiune să aibă sau să întrunească elemente de-o natură opusă celor indicate mai nainte, și atunci manifestările sale vor fi cu totul contrare — luptă în contra legii și organelor sale planui al doilea, lupta în contra moralei și în contra conștiinței, ca organul ei cel mai puternic pe planul ănteu. Și precum elementele indicate mai nainte sunt multiple și gradațiunea lor într'un cas special poate să varieze tot astfel va fi posibilă și oscilațiunea mai mare sau mai mică între aceste două posibilități generale.

Prin urmare a ăice a priori, care va fi felul de manifestare a omului ce ne preocupă, nu este posibil. Arete-l poetul într'un fel, sau în celalăt, sau într'unul chiar, ce oscilează într'amândouă, el va rămăne în limitele adevărului posibil, în limitele probabilității. Și totul ce se poate spune în acest cas este numai, că dacă acest poet e un autor dramatic el va face mai bine dacă va alege una din posibilitățile extreme și nu starea mijlocie și de oscilațiune, fiind că e mai conform cu natura dramei, de a crea și a alătura caractere unilaterale, ănsă bine precisate.

Și care cale a fost aleasă de Caragiali, care este modul de a fi a lui Dragomir?

În conversația lui cu învățătorul satului vedem mai ănteu, că acest Dragomir, aflănd că Ioan a dispărut din temniță și creșănd că a perit undeva, se simte oare-și cum recorit — este ușurarea că a seăpat și de a doua jertfă a crămei sale. Apoi, după ce află, că Ioan nebunul n'a perit, il vedem ănteressându-se foarte mult pentru termenul proscricțiiei — este ănteressul pentru curmarea definitivă a urmăririi și a pedepsei. Și în fine după ce e

afă, că un an numai îl despărtește de la acest adăpost oficial al nelegiurei, îl găsim făcând pregătiri, de a părăsi satul pentru timpul acestui an, de a pleca în lumea necunoscuților și străinilor — încercare de a se dosi, de a ascunde ceafa până ce va trece sabja și urgia păcatului. Și pe lângă aceste toate îl găsim dominat de o nervosități exagerată, de o iritațiune, a carei motiv îl pricepem cu atât mai puțin, cu cât el pare a fi de altminterea de fire blajin și aplecat spre fapte bune. Mai ales față cu privirile scrutătoare, cu cuvintele sugestive ale Ancăi el devine brusc, violent și amenințător, fără ca amenințarea sa să iasă vreodată din marginele cuvântului, fără ca dânsa să treacă vreodată la fapte. Este iritațiunea fricei, nervositatea făptuitorului, care se simte vecinic pândit și urmărit. Așa dară în înfățișarea lui Dragomir Caragiali a accentuat frica de osindă și îngrijirea de a se pune la adăpostul ei. Și Caragiali a fost foarte logic în aceasta. Dragomir e țaran și este conștientă lipsa de religiozitate, care domnește între țararii noștri. Dragomir intrunește dară elementele, care-l fac mai puțin accesibil sbuciumărilor de căință și de muștrarea cugetului. În actul al doilea găsim deja manifestări, ce intră în categoria celor din urmă. Visul lui Dragomir are un cuprins, care vedește un suflet agitat de căință. Felul cum se impresionează el, când Anca îi evoacă spectrul ucisului și când vede intrând pe nubunul vedesc un cuget cu totul descumpenit. În fine găsim tot în aceasta parte a tragediei această scenă frumoasă, unde se ating aceste două elemente ale fricei și ale căinei: scena, unde Dragomir vra să plece din sat, ca să scape el însuși și se-l iae cu sine și pe Ioan nebunul, pentru a ispăși măcar cu un singur fapt bun urmarea funestă a crimei sale. Resultatul este dară, că Dragomir nu se arată într'un singur feliu, el oscilează în manifestările sale între acele două posibilități generale și — precum am dis-o deja — acest feliu de înfățișare este în împrejurările date și logic și posibil. Două observări trebuie făcute însă. Atât frica cât și căința lui Dragomir sufer foarte mult prin strania împrejurare, relevată deja odată, împrejurarea, că acțiunea începe tocmai nouă ani după săvârșirea crimei. Greșala acțiunii devine și greșală în desemnarea caracterelor. Căci mișcările sufletului omenesc au însușire comună, că trecerea îndelungată a timpului slăbește puterea și micșorează avântul lor. Frica și căința lui Dragomir, logice și posibile în teză generală pierd foarte mult din

probabilitatea lor actuală și vivacitatea manifestării lor devine foarte doelnică după trecerea de nouă ani. A doua observare e mai mult un regret artistic, un desideratum pur subiectiv. L'am indicat deja mai înainte: E mai conformă cu natura dramei, mai favorabilă pentru tăria conflictelor dramatice crearea de caractere extreme, unilaterale, însă puse'n evidență cu precizie scoase la iveală în conture sigure — și Dragomir nu e de acest feliu; este tocmai starea mijlocie, oscilațiunea între două posibilități, care a fost aleasă de Caragiali. Trebuie să admitem însă, că mai mult forța împrejurărilor, decât voința creatoare a autorului au produs acest rezultat.

Căci rolul lui Dragomir e cu totul pasiv. Nu activitatea sa stăpânește mersul acțiunii. El este din capăt până la sfârșit împins, ținut în mișcare și doborât în fine de o mână străina, de o voință externă. Caracterul său e cu totul receptiv. Manifestările sale sunt mai mult mișcări reflectorie după impulsunile externe, ce le primesce. Și asemenea caractere sunt greu de fixat, greu de precizat. Căci autorul — acțiunea odată concepută și fixată — ne mai dispunând în deplină libertate de șirul împrejurărilor, ce vor fi puse în joc de caracterele sale receptive, îi e foarte greu de a ține cu fermitate liniile domareațiunii unilaterale și este deja un merit foarte însemnat, dacă în desemnarea acestor caractere el rămâne în marginele logice și ale posibilității.

Din contra natura Ancăi. Ea este singurul caracter activ din această dramă. Activitatea ei e o parte însemnată a acțiunii însăși. Ea este dară piatra angulară a acestei drame, merită o deosebită atențiune și valoarea critică a acestui caracter este hotăritoare pentru valoarea critică a dramei însăși.

Dacă un om e lipsit prin faptul unui criminal de o ființă, de care e legat printr'o adâncă afecțiune și dacă acest om își leagă viața sa de viața criminalului, numai și numai pentru a găsi motive mai puternice și mijloace mai sigure, de a răsbuna acesta faptă nelegiuită, atuncea vom dice fără multă ezitare, că avem a face cu unul dintr'acele suflete alese, care sunt în stare, a-și devota întreaga lor ființă pentru un singur scop nobil. Dacă însă acest om are chipul femeii, dacă ființa de afecțiune a fost soțul ei, dacă mijlocul de a-și atinge scopul este măritarea cu însuși criminalul — atuncea ne aflăm într'una dintr'acele situațiuni puternice, care pot fi create numai prin reacțiunea dureroasă

a slăbăciunii femeesci, acel croizm, de care e capabil numai sufletul nepătruns al femeii, acea abnegațiune care-și jertfese existența și-și stropesce sângele, ca pe mormântul inbitului să resară florea dragostei și a credinței. E o idee atât de profundă, o concepțiune atât de poetică, încât ori ce om, a cărui simțire nu e stinsă cu desăvârșire, trebuie să fie mișcat în adâncul sufletului său, chiar sufletul prozaic cuprins de uimire adevărată și cu toții trebuie să recunoaștem tăria de invențiune a autorului, puterea poetică, care cu o singură tră-sătură luminează o parte atât de profundă a psihologiei omenești. Și consecințele acestei concepțiuni sunt clare, neîndoelnice, indiscutabile. Manifestările acestei femei nu se vor mișca între două posibilități extreme. Devotată unui singur scop, ea își va pune trupul, spiritul, frumuseța în serviciul acestui mare scop al vieții sale; va lupta cu necruțarea aceluia, ce nu mai are a pierde nimic, cu energia aceluia, ce nu se mai țene de nimic, cu consecvența riguroasă aceluia, ce nu mai e legat de nici o relațiune omenească exterioară, și în mijlocul acestei acțiuni energice, consecvente și fără cruțare ea va fi lipsită de miclele slăbăciuni, de reflexiunile egoiste, de acele urme întunecoase ale nemerniciei omenești, sufletul ei va rămâne de candoarea sinistră, frumoasă a fanatismului de devotement și abnegațiune. Cu un cuvânt, aceasta femeie — pe ori ce treaptă socială s'ar fi aflând — va înceta a fi ființa slabă, șovăelnică, ființa omeniască, ea va deveni intruparea ideii, ce o servesece încarnațiunea țintei, la care tinde și aceasta concentrare intensivă o va face superioară, celor ce o inconjoară, îi va supune pe acești din urmă și va deveni secretul puterii și isbândeii sale.

Și care este infățișarea reală a Ancăi, cum se arată ea de fapt în „Napastea”? Ea trăcesce opt ani în căsătorie cu Dragomir — trupul ei într'o îndelungată, într'o nesfârșită șerbire; Gheorge e prins și ținut în mrejele frumuseței, nebunul stăpănit și supus de inteligența ei superioară — frumuseța și spiritul ei în aceeași șerbire, în aceeași subordinațiune la unicul scop, la unica țintă, la care râvnește și toți, ce vin în contact cu dânsa, supuși influinței superioare, stăpâniți de magica putere a voinței oțelite. Aceste sunt încă premisele caracterului, aceasta e încă — ca să dicem astfel — fondul situațiunii și aice ne aflăm încă în deplina armonie, în perfecta corespundere a logicei cu realitatea, a acelor, ce trebuie să fie cu acele, ce sunt. Și tocmai de aceea întrebăm cu

mai multă accentuare, cu mai multă insistență: Aceasta putere covârșitoare cum se manifestă ea, care este felul Ancă-i de a acționa? Am mai quis, că Anca trece prin scena tiptilă, călcând pe dibuite, ascunzându-se după pereți și ascultând după ușă. Și aceasta nu este numai un semn de bănuială, dar și un mijloc de convingere, și acest mijloc, dacă e ridicat la nivelul unei metode, unui sistem de acțiune, e mic, meschin și nedemn.

Anca se decide, de a întrebuința pe Gheorge ca unealtă de resbunare și această decisiune e bine fundată, e motivată printr'o lungă și frumoasă scenă, în care Anca se asigură de amorul și devotamentul lui Gheorge. Ea părăsește aceasta decisiune — energia ei șovăește, consecvența se abate. Se decide a-l omori ea singură pe Dragomir. De ce? Două sunt motivele, pe care li indică ea însăși. Lipsa de încredere în Gheorge, și de astă dată aceasta lipsă fără oare-și care motivare serioasă, o simplă afirmare. Al doilea motiv e prezența nebunului în casa ei. Nebunul e ocnac, nimene n'o va bănuii pe dânsa, fie care îl va învinovăți pe acest nebun, el va intra din nou în temniță, unde tot trebuie să se întoarcă și unde tot e merit a-și sfârși zilele sale — un prilej bine-venit de a se dosi după un nenorocit fără ocrotire și fără apărare. Anteiul motiv al șovăirii un caprițiu, al doilea — o lașitate. Anca nu-l ucide pe Dragomir — a doua șovaire,

De ce? Fiind-că ar trece dincolo nejudecat aice. Și acest motiv numai un expedient retoric, fără oare-și care serioșitate psihologică. Căci Anca nu cumpenesce două mijloace și nu părăsește o cale, pentru a alege alta, care ar fi mai conformă cu pasiunea sa de resbunare. Este o pură slăbire a energiei, o inconsecvență și nimicică alta. Și în fine după o lungă ezitațiune lipsită de energie, după un interval nesfârșit de nedumitire inactivă, care este mijlocul de resbunare, pe care îl alege, care este arma, cu care ea și doboară pe adversarul său? Calomnia, minciuna neagră, cea mai hidoasă născocire a unui suflet hidos. Arma, cu care lovesci fără a te expune, cu care dobori, rămânând neatins în picioare, cu care lovesci și dobori, stând la pândă și sărind pe ascunse asupra victimei smomite. Și rezultatul? Anca întrebuințează mijloace mici, începe cu șovăire, înaintează cu lașitate și sfârșește cu minciuna. Stăniiu și regretabil rezultat. Și dacă n'am avut pentru concepțiunea, decât accente sincere de laudă și admirațiune, pentru executarea acestei

concepțiunii n'avem destule cuvinte de mirare și de părere de rân.

Încă o observare și sântem gata, E vorbă de mijlocul social, în lăuntru căruia acțiunea Napastei e pusă, țaranul nostru. S'a discutat mult asupra acestui „milieu“. Și punctul de atac a fost mai cu samă scena de amor dintre Anca și Gheorge. Adversarii lui Caragiali au dis, că stratul social, de care e vorbă aici, că țaranul nostru fiind fără cultură, fără dezvoltare intelectuală, nu astfelu e feliul său de a iubi, că aceasta scenă prea miroasă a boudoirul unei cochete și că prin urmare atât aceasta scenă, cât și descrierea mijlocului social sânt neadevărate cu desăvârșire. Prietini lui Caragiali au ripostat, că descrierea lucrurilor, ce ne inconjoară fiind roada observațiunii și observațiunea fiind cu totul subiectivă și descrierea mijlocului social va varia după subiectivitatea observatorului. Și eară-și, ni se pare, adevărul se va afla la mijloc între aceste două păreri extreme. Este într'adevăr indiscutabil, că toate, ce ne'nconjoară, n'au pentru noi ființă obiectivă, că ele trec spre a ajunge la conștiința noastră prin sîta sensurilor noastre subiective, că ele găsesc aici posibilitate de apreciere și în fine și o putere de reproducțiune cu totul subiectivă. E sigur prin urmare, că reproducțiunea observațiunilor noastre va varia după organizarea individuală a observatorului. De aicea însă nu urmează, că aprecierea subiectivă n'are nici o margine, că ne aflăm în domeniul arbitrarului, de aice nu urmează că țaranul nostru ar pute să paradeze pe cōtîrnul grecesc. Marginele între păturele sociale nu sînt fixe, transițiune există și în sus și în jos, aprecierea subiectivă va putea să înainteze sau se restrîngă liniile de demarcațiune, fără însă ca confusiunea să poată lua vre odată locul clarității. Și în acest sens trebuie se dicem, că nobilul, burghezul, țaranul, proletarul, avînd aceleași facultăți omênesci, aceeași facultate spirituală, aceeași facultate sufletească, vor fi accesibili acelorași mișcări sufletesci, acelorași dorinți, acelorași patimi și acelorași pasiuni. Ceea ce distinge însă cultura de la contrarul ei, este forma, în care se manifestează aceste mișcări sufletesci, comune și egale în fondul lor în fie care ființă omenească. Cultura complică formele de manifestare. Omul necultivat își manifestă dorințele, patimele și pasiunile într'un mod mai simplu, mai uniform, mai elementar și conștiința sa asupra

mișcărilor sale sufletesci e mai confusă, mai rudimentară. Cultură însă desface elementele încalcite, sîncițirele omului cultivat ajung la conștiința sa descompuse în elementele lor primitive și fie care din aceste elemente cere expresiune deosebită, manifestare distinctă, ceea ce face forma de manifestare mai fină și mai complicată. Și din acest punct de vedere trebuie să admitem, că scena de amor între Anca și Gheorge nu e o scenă din crășma unui sat, că Anca încetează de a fi femeie din popor. Citească ori și cine aceasta scenă, vadă fie care pe Anca din ea, cum îngăduie fără a admite, cum declară fără să mărturisiască, cum îl respinge, cum îi sgîndărește nadejdea fără să-i făgăduiască și va rămănea convins, că aceasta nu e procedură unui om necultivat, că pentru acest feliu de acțiune trebuie întreaga dibăcie a unui spirit rafinat a unui om înarmat cu toate mijloacele unei culturi înaintate. Și astfelu aceasta scenă atât de maiastră, atât de frumoasă în sine, care vedește o profundă cōnostință a sufletului femeesc, își pierde cu desăvârșire posibilitatea, fiind deplasată, fiind aședată într'un „milieu“, unde nu poate fi adevărată. Aceasta însă este singura abatere importantă în aceasta privință și nimic nu ne îndrituiesce, de a o generalisa, de a tăgădui realitatea, probabilitatea întregii descrițiunii. De altmînterea însă mijlocul social se manifestează numai în mod accidental, numai prin feliul indivizilor de a fi și aceasta încă fără intențiunea autorului, fără vroința sa de a aduce figure tipice pe scenă; ca atare însă, en masse și în reprezentanți ai masei, „le milieu“ nu se infățișează în „Napastea“, deci rolul său e cu totul secundar.

În resumat: Acțiune cu două persoane, acțiune puternică în idee, persoana capitală profundă în concepțiune — mersul real al acțiunii însă fără dezvoltare firească, persoana secundară logică în dezvoltarea ei, persoana capitală însă fără energie, fără consecvența, fără elementele cerute de logica concepțiunii sale.

Și concludsiunea noastră finală: Energia impo-santă în concepțiune — slăbăciune frapantă în executarea acestei concepțiunii.

Editor și redactor responsabil: Dr. Matei Lupu.